

PETÉNYI GÁBOR

(1927–1944)

1944, ősz.

Az iskolapadban ülni egy csodás őszi napon olyan, mintha rabszolgaságra lenne ítélve az ember. Kinn fényt ontja a Nap, a fák ágairól alig hallható suhogással hullnak egymás után az elsárgult falevelek...

Ilyenkor, bizony, másfelé járnak egy életerős fiatalember gondolatai! Kéz a kézben andalogva sétálni valakivel az aransárga őszben, vagy üldögelni az Epres erdőben, netán a Palicsi-tó partján egy padon, és elmerengve nézni a haldokló természetet... Micsoda embertelen dolog iskolapadba kényszeríteni egy tizenhét éves, forróvérű, szerelmes fiatalembert! Gábor, a magas, kisportolt testalkatú fiú nem is érti, miért kell iskolában töltenie ezt a csodás napot. Naponta képes egyetlen pillanat alatt szerelembe esni, ha megigézi egy szempár, egy kedves arc, egy lágyan csengő hang, egy csinos, gömbölyded váll... Ilyenkor mindig eszébe is jut egy-egy Ady-vers vagy Shakespeare-szonett.

Végzős a piaristáknál. Jövőre, ha nem tanul tovább, elviszik katonának. De erre gondolni sem mer. Addig sok szépet kell még átélnie, sok kellemes és új érzésre rácsodálkoznia...

Csöngetnek, vége a tanórának, ezzel a mai kötelezettségeknek is! Sietve távozik az iskolából. Át az udvaron, ki a kapun, végig a járdán. Sietve lépked, mintha üldöznék. Pedig nem, csupán a szabadság érzése vesz erőt egyre erősebben ifjúi szívében. Útja a Korzóra vezet, ahol ismerősök üdvözlik, ő is meghajol illendően, minthogy nagyon jól nevelt fiú. A hölgyeknek persze külön figyelmesség és tisztelet jár. Mindig jól szemügyre veszi őket. Tetszik is neki valamennyi! Úgy véli, nincs hölgy, akiben ne lenne valami elragadó, valami, ami megmelengeti egy férfiember szívét...

Este már a nagynéni nappalijában várja türelmetlenül, hogy a háziak nyugovóra térjenek. A vacsora finom volt, de ezúttal nem szenderedik el a kényelmes fotelban, mint egyébként. Nem álmos. Hogyan is lenne az, amikor várja egy csodás szempár, egy bársonyos arc... Lehunyta szemmel ábrándozik. Szabadjára engedi a képzeletét, ami elröpíti ama kedves kis ház fodros függönyű ablaka alá...

Amikor meggyőződött róla, hogy mindenki alszik, izgatottan ugyan, de ügyelve arra, hogy senki ne vegye észre, zajtalanul felveszi nagybátyja kabátját, kalapját, és kioson a házból. Az elnéptelenedett utca macskakövén távol járőröző csendőrök lovainak lépteit hallani. Kijárási tilalom van. Gábor tisztában van ennek a veszélyeivel. De nem bír ellenállni, hogy egy ablak alatt ne mondjon el egy szívhez szóló verset, s addig el se mocsanjon, amíg az ablak mögött nem tűnik fel a leány arca... Szerelmes, ez vitathatatlan. Talán most először

életében. Őt is megérintette ez a mézédés érzés. Oly erővel köti gúzsba szívét-lelkét, hogy már nem tud szabadulni. Tulajdonképpen nem is akar. Csodás béklyó ez, viselni akarja! Gábor Szegeden született, de Szabadkán él a rokonoknál. Édesapja postamester – jelenleg éppen Kiskunhalason –, édesanyja Magyarkelebián él a családi házukban. Egyetlen gyermeke ő szüleinek, így nem csoda, hogy elkényeztetik. Sok barátja van, akikkel hangszeren játszanak. Összeállnak, muzsikálnak, gyakran igen görbe estét csinálnak maguknak. Ő énekel is, vagy szaval. A versek iránti szeretetét édesanyjától örökölte. Az is folyton szavalt, inkább magának, de olykor családi ünnepeken, kisebb számú közönség előtt. A lányok szeretik Gábor kifinomult ízlését, választékos modorát, sokoldalúságát, s hogy csavaros és éles az esze. Ha kell, azonnal visszavág, de soha nem bánt meg senkit. Tisztelettudó, de nem szófogadó. Szüntelenül valami ismeretlen után áhítozik. Társaságban mindig a közép-pontba kerül, egyik történetet a másik után adja elő, megnevegeti a hallgatóságát. Olykor még el is játsza a sértődött kisasszonyokat, jól tudja alakítani tanárait, különösen azokat, akik ellenszenvesek számára. Kedves bohóc, egy nagyra nőtt kislány.

Az ablak alatt várakozva úgy érzi, hogy a kisleányt, akinek jelenésére vár, szívesen feleségül venné. Csak hát nehéz idők járnak... Dúl a háború. Azt is hallani, hogy a partizánok elhurcolják a magyarokat. Egyik cukrászüzlet tulajdonosa a minap üzent is neki: tudomására jutott, hogy érte is eljönnek. Erre úgy döntött, hogy ideiglenesen hazaköltözik Magyarkelebiára, és amint rendeződik a helyzet, visszajön Szabadkára. De a döntés nehéz, most így gondolja, de hogy mi lesz holnap, hogyan érez és gondolkodik akkor, azt nem tudná előre megmondani... Most jó itt. Érzi, hogyan árad el szinte egész lényében a szerelem forró érzése.

Az utolsó nap

Nem sokáig bírta ki otthon. Bármennyire marasztalták is a szülei, a szíve visszahúzta Szabadkára.

S most, hogy nagybátyja kabátjában és kalapjában ismét az áldott ablak alatt áll, szíve úgy ver, akárha légkalapács lenne. Hangja remeg, ahogy a szerelmes verset mondja, retteg, hogy lebukik.

Partizánok jelennek meg a sarkon. Észreveszik, befordulnak az utcába, és karon ragadják. Hiába tiltakozik, igyekszik kiszabadulni az erős kezek szorításából, vonszolják a Sárga Ház felé...

Édesapja, mikor – három nappal Gábor kivégzése után – tudomást szerzett a történetekről, felakasztotta magát. Édesanyja – kettős gyásza fájdalmának szorításában – mindenütt érdeklődött fia után. Reménykedett: talán mégsem végezték ki, hiszen még gyerek volt... Netán csak fogva tartják, és hamarosan szabadon engedik. De semmi hír róla. Maradt a gyász és a tömegsír sokatmondó némasága a Zentai úti temetőben...

A mostani Paulinum Püspökségi Klasszikus Gimnázium épülete, ahová Gábor járt iskolába

Lejárat a Palicsi tóhoz